

РЕЦЕНЗИЯ

Относно конкурс за заемане на академичната длъжност „Професор” по област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление: 3.8. Икономика, Научна специалност : Организация и управление на производството (Селско стопанство и подотрасли), обявен в Държавен вестник бр. 99/28. 11. 2023 год. с кандидат **доц. д-р Виолета Динкова Дириманова**, за нуждите на Аграрен университет – Пловдив, Факултет Икономика, кат. „Мениджмънт и маркетинг”.

От Проф. д-р Васко Николов Копривленски - Аграрен университет – Пловдив - област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление: 3.7. Администрация и управление, Научна специалност : Организация и управление на производството, утвърден за член на научното жури с решение на ФС на Факултет по Икономика (протокол № 214/11.01.2024 г) , назначен със Заповед № РД – 16-44/19.01.2024 год. на Ректора на Аграрен университет – Пловдив.

В обявения конкурс за присъждане на академичната длъжност „ професор” по научната специалност Организация и управление на производството доц. д-р Виолета Динкова Дириманова е единствен кандидат. Тя е редовен доцент в катедрата по „Мениджмънт и маркетинг” на Аграрен университет – Пловдив.

1. Кратко представяне на кандидата

Доц. д-р Виолета Дириманова е родена на 27.09.1973 г. Висшето си образование завършва през 1996 г. в Техническия университет, филиал гр. Пловдив, България като Магистър, а през 1999 год. завършва Димитрис колеж към Американско фермерско училище, гр. Солун, Гърция – специалност Аграрен бизнес. През 2000 г. , след успешен конкурс, е приета за асистент в кат. Мениджмънт и маркетинг в Аграрен университет – Пловдив. През периода 2002-2008 год. последователно заема длъжностите старши асистент и главен асистент. През периода 2003 - 2007 год. е редовен докторант на Хумболтов университет, гр. Берлин, Германия, където през 2007 г. защитава докторантурата си на тема: „Икономически ефекти от фрагментацията на земята: права на собственост, пазари на земя и договори в България“. През 2014 година придобива академичната длъжност „Доцент“ в кат. Мениджмънт и маркетинг на АУ – Пловдив.

Доц. В. Дириманова развива успешна кариера като преподавател и учен. Тя има допълнителни компетенции и умения по английски, немски и руски език, придобити по време на нейната докторантура и при участието ѝ в редица международни проекти и специализации. Отлично владее и прилага в работата си статистическите софтуерни продукти: Statistic Tool Pack; SPSS и STATA, разработването на бизнес планове и предложения за научни проекти.

Всичко това ми дава основание да считам, че професионалното развитие на доц. д-р. В. Дириманова отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на правилника за приложението му в АУ – Пловдив..

2. Общо описание на научната продукция

В конкурса за „Професор“ доц. д-р. Виолета Дириманова участва с обща научна продукция от 40 труда, които не повтарят представените за придобиване на ОНС „доктор“ и академичната длъжност „доцент“. От тях 8 самостоятелни, в 9 бр. е първи автор, в 15 бр. е втори автор, а 8 от публикациите са в колектив. Научната продукция може да се групира по следния начин:

- Научни публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация 18 броя или 45 % от общия брой публикации,

- Научна публикация в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове – 17 бр. или 42,5 % от общия брой,

- Хабилитационен труд – монография 1 бр. – 2.50 %.

- Публикувана глава от колективна монография 1 бр. – 2.50 %.

- Публикувани учебни помагала – 1 бр., ръководства 1 бр. и учебници 1 бр. общо 3 бр. – 7,50 %.

- Публикуваните статии в световно известни научни база данни с Импакт-фактор **Scopus и Web of Science** са общо 4 броя или 10 % от общия брой.

Като цяло научната продукция на кандидатката значително превишава минималните национални изисквания по чл.26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ за академичната длъжност „професор“. При изискуеми 550 точки. доц. Дириманова събира 2410,11 точки или 4, 38 пъти повече.

3. Преподавателска дейност

Доц. д-р В. Дириманова е постъпила на работа в АУ – Пловдив, след успешно издържан конкурс, като „асистент“ на 10.01.2000 г. До момента академичното ѝ развитие е протекло в следния ред:

- Придобрита образователна и научна степен „доктор“- 11.06.2008 г.

- Старши асистент от 14.11.2002 г.

- Главен асистент от 21.07.2008 г.

- Доцент от 19.01.2015 г.

Общо преподавателския трудов стаж в Аграрен университет – Пловдив към 10.01.2024 г. възлиза на 24 години.

От представената справка за учебната натовареност се вижда, че тя има учебна заетост над норматива. Общия брой часове изведени в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ за периода 2018 – 2023 год. възлиза на 4310,6 часа. Доц. Дириманова е извела и 45 учебни часа на чужд език със студенти от ЮАР. Това показва, че в катедрата има достатъчно часове за академичната длъжност „професор“, за която тя кандидатства.

Преподавателската дейност на доц. Дириманова в АУ-Пловдив от 10.01. 2000 г. до момента включва извеждането на лекции и упражнения по дисциплините: Аграрен мениджмънт, Организация и управление на аграрното производство, Планиране и прогнозиране, Стопански анализ, Предприемачество, Организационно поведение, Организационна култура и Брандинг.

От 2004 – 2007 в Хумболтов университет, гр. Берлин, Германия извежда упражнения и лекции по дисциплините : „Ресурсна икономика“ и „Институционална икономика“.

Кандидатката осъществява консултантска дейност и предоставя съветнически услуги по поръчка на МЗХ и Националната служба за съвети в земеделието.

Преподавателската дейност на кандидата надхвърля изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на Правилника за неговото прилагане в АУ-Пловдив.

4. Научноизследователска дейност

Научноизследователската дейност и публикациите на доц. В. Дириманова са разнообразни по своята тематика, но всички могат да се отнесат към решаването на актуални аспекти от аграрната икономика. Публикациите са посветени на слабо

разработени проблеми на нашата аграрна практика и могат да бъдат систематизирани в пет основни направления:

- Организация и управление на аграрното производство
- Аграрен мениджмънт. Икономически проблеми и ефективност на производството
- Предприемачество
- Организационно поведение и култура
- Ресурсна и институционална икономика

Значителна част от резултатите от работата на доц. Дириманова са получени от участието ѝ в международни и национални проекти както следва:

- **Национални научни или образователни проекти – 7 бр.** финансирани съответно от Фонд „Научни изследвания” към МОН, МЗХ, Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“;
- **Участие в 6 международни научни и образователни проекта** финансирани по 5-та и 7-ма рамкова програма и по рамкова програма Хоризонт 2020 със средства от Европейския съюз.

Доц. Дириманова е ръководител на три от научните проекти. В останалите е участник.

В резултат на работата по научните проекти, кандидатката е оказвала ценна практическа помощ на реални стопански обекти и структури и е представила приноси, които имат не само научен, но и практико-приложен характер.

Научните разработки на доц. В. Дириманова я представят като утвърден изследовател, който работи успешно в екип с научни работници от други научни направления и други страни.

5. Значимост на получените резултати, доказана с цитирания

Значимостта на получените резултати от научната работа на доц. д-р В. Дириманова е видна от справката за забелязаните цитирания на кандидатката. Представени са общо 92 броя цитирания в реномирани чужди научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестните бази данни **Scopus** и **Web of Science**. Както при останалите наукометрични показатели, така и тук, критериите за заемане на академичната длъжност „професор“, са надхвърлили многократно минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСБР.

Научните публикации на В. Дириманова имат широк отзвук в специализираната научната литература. Това показва една висока обществена оценка и проявен интерес към научните разработки на доц. Дириманова, сред научните среди у нас и в чужбина.

6. Основни научни и научноприложни приноси

Научната дейност на доц. д-р Виолета Дириманова е разнообразна и актуална. Тя съдържа научно-теоретични, методически и ясно изразени практико-приложни приносни моменти в областта на организацията и управлението на аграрното производство. В тематично отношение резултатите от изследванията, посочени в научните публикации, могат да се групират в следните основни направления:

(1) анализ, дизайн и приложение на AKIS системата, която подкрепя трансфера на знания и консултантската дейност в селското стопанство на България; (2) анализ и оценка на Фермерската консултантска система в страната; (3) анализ и управление на знанията и иновациите за рационалното използване на ресурсите, увеличаване на

биологичното разнообразие, подобряване качеството на ресурсите и стимулиране на регионалните екосистеми в биоикономиката; (4) проучване и анализ на институционалните промени в поземлените отношения, (5) изследване на мултифункционалното земеделие, като фактор за увеличаване на приходите от земеделските производства и подобряване на социалния живот в селските райони и (6) съпоставителни анализи на приходите на селскостопански производства при прилагането на биобазирани и кръгови селскостопански иновативни практики.

Обобщено научните, методическите и приложните приноси, съдържащи се в трудовете на доц. Дириманова, могат да се групират в следните по-важни направления:

Характер на научно-теоретични приноси имат:

1. Направеният анализ на теорията на консултантските дейности в земеделието (М, 1, 14, 15, 16, 21, 23, 25, 26, 32, 33, 34).
2. Разработен е модел на „Системата за знания и иновации в областта на земеделието“ в България и е показано как работи на практика на всички нива и за всички земеделски производители. Този модел е разработен не само за България, но и за другите членки на ЕС. (М, 15, 16, 26, 32, 33, 34).
3. Извършен е задълбочен научно-теоретичен преглед на неоинституционалната икономика за анализ на правата на собственост, при функционирането на пазара на земя и взаимоотношенията между собственици и производители в България и друга Европейска страна – Молдова (20).
4. На база на литературния анализ на теорията на правата на собственост, е показано: кои са факторите които определят интензивността, динамиката и спецификата на поземлените отношения в България, как взаимоотношенията между собствениците и производителите влияят върху ефективно управление и капитализирането на поземления ресурс в полза на земеделските производители. (3, 5, 9, 36).
5. Направен е задълбочен теоретичен преглед на концепцията „мултифункционално земеделие“ и е доказано, че размерът на земеделското стопанство е определящ за въвеждането на диференцирано или мултифункционално земеделие (27, 29).

Научно-приложен характер имат приносите, свързани с:

1. Създаден е модел на „Системата за знания и иновации в областта на земеделието“ за България. Той включва всички участници в системата: (1) публичния сектор, (2) частните търговски и консултантски организации, (3) браншовите асоциации и фондации, (4) земеделските производствени кооперации и групи, и (5) академична и научна общност, свързана със земеделския сектор. Модела е демонстриран на няколко международни и национални научни форуми. (16, 23, 32, 33, 34).
2. Създадена е опростена типология на участници, предлагащи доставка на консултантски услуги - „публични“, „частни“, „фермерски“ и „хибридни“. Чрез тази типология са показани връзките между отделните консултантски организации и фермерски асоциации, свързани със земеделските производители и тяхната земеделската дейност (13,14,15,28, 32, 34, 35).
3. На основата на проведени интервюта е направен емпиричен анализ на възможностите на мултифункционалното земеделие за стабилизиране на социалния и икономическия живот в селските райони и за опазването на природните ресурси. (27, 29)

4. Анализирани са институционалните промени при поземлените отношения в българското земеделие, иновациите в отрасъла, увеличаването на биологичното разнообразие, подобряването на качеството на ресурсите и стимулирането на регионалните екосистеми в биоикономиката (3, 5, 6, 11, 19, 21)
5. Направен е задълбочен анализ на биологичното производство в България и са разкрити предпоставките, възможностите, стратегическите насоки и препоръки за повишаване на неговата икономическа ефективност (6, 7, 12, 17, 18, 19, 25, 35).

В представената монография със заглавие: „Консултантска дейност: Система за знания и информация за развитието на земеделието“, като съществени **научни и научно-приложни приноси** могат да се посочат следните:

1. Направен е преглед на историческото развитие на консултантската дейност. Разкрити са нейните цели и роля при формирането на селскостопанската политика.

2. Проследено е възникването на консултантските организационни структури. Анализирани са техният обхват и възможности, свързани с маркетинга и разпространението на селскостопанските продукти, опазването на околната среда, ефективното управление на фермата, начинът на живот в селските райони, развитието на младите стопанства и др.

3. Разкрити са основните географски, икономически и политически фактори, оказващи влияние върху консултантските услуги, мястото на последните в публичните структури на управление и връзката им с образованието.

4. Представена е адаптирана методика за консултиране и обучение на земеделските производители.

5. Направен е задълбочен анализ на системата за знания и иновации в селското стопанство на България. Обосновани са начините и методите за консултиране на малките земеделски производители в България.

6. Направена е оценка на Системата за съвети в земеделието на България по отношение на : контрола, атрибутите, финансирането и нейната ефективност.

Справката за приносите добре откроява основните положителни страни на творчеството на В. Дериманова. Тя показва, че в своята научноизследователска работа кандидатката умее да прилага подходящи теоретични и методически подходи и инструментариум, да анализира организационно - икономическите и управленските въпроси на аграрното производство, да систематизира резултатите от изследванията и да предлага рационални и обосновани решения с ясна научна и практико-приложна стойност.

Посочените приноси са лично дело на кандидатката. Публикациите са посветени на слабо разработени проблеми. Научните разработки се отличават с оригиналност, прецизност и системност на изследванията. Предлагат се нови идеи, подходи и решения. В научните разработки е демонстрирана широка литературна осведоменост, способност да се прилагат както традиционни и утвърдени научни методи, така и нови и адаптирани методически инструменти. Това прави постигнатите резултати ясни, разбираеми и лесно приложими в практиката у нас и в чужбина.

7. Критични бележки и препоръки

Препоръките ми към доц. д-р Вили Дериманова са, да продължи и задълбочи научните си изследвания в областта на приложния мениджмънт, предприемачеството и

развитието на новите организационни форми в аграрния сектор, като ги адаптира и използва за целите на преподаването сред студентите, ръководството на научни проекти, при подготовката на докторанти и магистранти в това научно направление.

8. Лични впечатления

Познавам доц. Виолета Дириманова от самото ѝ постъпване на работа при нас, в кат. Мениджмънт и маркетинг преди 24 години, през които работим заедно в учебния и научния процес.

Тя е високо мотивиран преподавател и научен работник, много работоспособна и инициативна, умее да работи в екип, амбициозна и колегиална.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на направения анализ на педагогическата и научноизследователската работа на доц. д-р Виолета Дириманова считам, че тя отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение на Аграрен университет – Пловдив.

Доц. д-р Виолета Дириманова представя научна продукция, която по своя обем, тематична насоченост и качеството на научните и приложните приноси обогатява теоретичните знания и подпомага практиката в областта на организацията и управлението на аграрното производство. Професионалните ѝ знания, умения и лични качества показват, че тя е утвърден преподавател и изследовател.

Това ми дава основание да оценя по достойнство цялостната ѝ дейност и да препоръчам на почитаемото научно жури да гласува ПОЛОЖИТЕЛНО, а Факултетния съвет на факултет „Икономика”, да избере доц. д-р Виолета Динкова Дириманова за заемане на академичната длъжност „професор” по научната специалност Организация и управление на производството (Селско стопанство и подотрасли).

08.02.2024 год.

Член на научното жури:
(проф. д-р В. Копривленски)

